



РЕЦЕНЗИЯ

От: проф. д.ик.н. Стати Статев
Научна специалност "Политическа икономия" – 05.02.01
Професионално направление 3.8. Икономика
УНСС, Общикономически факултет, катедра "Икономикс"

Относно: конкурс за доцент по научна специалност *Политическа икономия (микроикономика и макроикономика)*, в УНСС.

1. Информация за конкурса

Конкурсът е обявен за нуждите на катедра „Икономикс“, ОИФ на УНСС, съгласно Решение на АС № 5 / 12.07.2017 г.

Участвам в състава на научното жури по конкурса съгласно Заповед № 2245 / 24.10.2017 г. на Ректора на УНСС.

2. Информация за кандидатите в конкурса

За участие в обявения конкурс за заемане на академичната длъжност "доцент" по професионално направление 3.8. Икономика, научна специалност Политическа икономия (микроикономика и макроикономика), обнародван в ДВ, бр. 69 от 25.08.2017 г., е подал документи само един кандидат – Ивайло Дончев Беев.

Ивайло Беев завършва средното си образование в математическа гимназия „Н. Обрешков“, гр. Казанлък през 1991 г. с отличен (6:00) успех, за което е удостоен със златен медал на Министерството на образованието и културата. Веднага след отбиването на военната си служба (1994 г.) е приет в УНСС, като през 1999 г. завършва сп. "Макроикономика", също с отличен успех. Започва работа в инвестиционен посредник „Натурела груп“ АД през 2000 г., последователно преминава през различни длъжности, като последната заемана е изп.директор (2002 г.). През същия период е и хоноруван асистент в катедра „Икономикс“ на УНСС, като през 2002 г. печели асистентски конкурс и става асистент на основен трудов договор (ОТД) към същата катедра. Последователно преминава през званията „старши асистент“ и „главен асистент“, а ОНС „доктор“ защитава през 2011 г. За периода от назначаването си на ОТД до момента, гл.ас.д-р Ив. Беев заема различни изборни длъжности – член на ОС на

УНСС, член на ФС на ОИФ на УНСС, член на АС на УНСС, както и на различни комисии към ОИФ и катедра „Икономикс“. От 2014 г. е научен секретар на катедра „Икономикс“, а от 2015 г. ръководи специализирания научен семинар към катедрата.

Освен магистърска степен по „Макроикономика“ и ОНС доктор по „Политическа икономия“ от УНСС, д-р Беев има магистърска степен и по „Право“ от СУ „св. Кл. Охридски“ (2014 г.). Видно от приложената към конкурсната документация „Автобиография“, д-р Беев е заемал различни управленски и експертни длъжности в публичния и частния сектор по образователния си профил (икономика/право) – изп.директор (ИП „Натурела груп“ АД, „Напоителни системи“ АД), специалист „Обществени поръчки“ (Български национално радио), ст.експерт към парламентарната комисия за „Икономическа политика и туризъм“ (42^{ро} НС на РБ) и др.

3. Изпълнение на изискванията за заемане на академичната длъжност

Към кандидатите за заемане на академична длъжност „доцент“ в УНСС има изисквания, разпределени в две категории: количествени и качествени изисквания, оповестени в официалната електронна страница на УНСС.

По отношение на количествените изисквания за заемане на академичната длъжност „доцент“ – от представената „Карта за изпълнение на количествените изисквания“, става ясно, че кандидатът д-р Беев значително надхвърля изискуемия праг (брой точки) по всеки от задължителните критерии (определени с минимален праг). Особено силно е представянето му по научно-изследователските и учебно-методическите показатели: участие и ръководство в проекти по НИД, разработването на учебни програми, съавторство в учебници и учебни помагала, публикации в специализирани научни издания, издадени научни трудове. Пряк израз за качествата на научната продукция на кандидата са посочените множество установени цитати.

Кандидатът не е изнасял лекции на чужд език и не е бил научен ръководител на докторант/докторанти.

По отношение изпълнението на качествените изисквания за заемане на академичната длъжност „доцент“, на първо място трябва да се отбележи, че д-р Беев заслужено може да се определи като утвърден изследовател. Основания за тази оценка намирам в представения Списък (и екземпляри) от научноизследователски трудове, публикации и други научни и научно-приложни разработки, които не повтарят представените

за придобиване на ОНС „доктор“, чийто съдържателен прочит е показателен за развитието му като изследовател и последователното изкристализиране на собствена изследователска ниша в икономическата доктрина. При това отлично впечатление прави изследователската добросъвестност, с която е подходено при всеки интерпретиран изследователски проблем. Изследванията му се отличават с логична постройка и съдържателност, а разрешаваните задачи – със значимост на поставената проблематика.

От представената с конкурсната документация Служебна бележка за учебна натовареност, както и от посоченото с „Картата за изпълнение на количествените изисквания – част II „Допълнителни изисквания“, т.1 „Свързани с учебната дейност“, става ясно, че д-р Беев е утвърден лектор по базови и специализирани дисциплини, като в последните има значим принос в разработването и утвърждаването на съответните учебни курсове. Видно от приложената „Автобиография“ на кандидата, д-р Беев е активен участник в множество семинари, кръгли маси, пленарни сесии, други обучителни форуми.

Д-р Беев се ползва с необходимото обществено признание на професионалните си качества, което се потвърждава от заеманите различни управленски и експертни длъжности в публичния и частния сектор; както и тези в УНСС (видно от приложената „Автобиография“ на кандидата).

От публично достъпната информация (форум на УНСС, web-страница на университета и др.) е видно, че д-р Беев е активно ангажиран с перманентния процес по утвърждаване на доброто име на УНСС; и влага необходимите усилия за утвърждаването и развитието на добрите управленски практики, академични традиции и дух в университета. Признание за възможностите му в това качествено направление е доверието на колегията, формализирано чрез възлаганията на организационни задачи (като член на организационни комитети) на множество конференции и научни симпозиуми, във връзка с различни чествания – на катедра „Икономикс“, на ОИФ, на изтъкнати колеги и др., на които форуми (освен като съорганизатор) е участник с доклади.

От представеното по-горе се налага извода, че кандидатурата на гл.ас.д-р Беев съответства на количествените и качествените изисквания, приети от АС на УНСС, за заемане на академична длъжност „доцент“ в УНСС. Такова е и становището на Съвета по хабилитация на УНСС, Протокол №2 от 16.05.2017 г.

4. Оценка на учебно-преподавателската дейност

Представената оценка за учебно-преподавателската дейност на д-р Беев се базира, както на квантифицираните показатели – разписани в „Карта за количествените изисквания“ за заемане на академична длъжност „доцент“ в УНСС, така и на основата на мои лични впечатления от учебно-преподавателската дейност на кандидата.

Представената с конкурсната документация на кандидата д-р Беев служебна бележка от Дирекция „Учебна дейност“ на УНСС, е много показателна за положителната оценка на колектива на катедра „Икономикс“, относно преподавателския опит и степента на подготвеност на д-р Беев, разбрана чрез възлагането на лекции в ОКС „бакалавър“ по дисциплините „Основи на икономическата теория“, „Микроикономика“, „Макроикономика“ и „Икономика на публичния сектор“; и в ОКС „магистър“ – на лекции по дисциплината „Икономическа теория на обществения избор“, с общ хорариум (за последните години) от над 3000 часа аудиторна заетост (при изискуем минимум от 800 часа). Като вземам пред вид преподавателският стаж на д-р Беев (видно от приложеното Удостоверение за стаж от Дирекция „Човешки ресурси“ на УНСС), както и разработените лекционни курсове (съставени учебни програми, в съавторство) – „Икономика на обществения сектор“, „Политическа икономия на конституцията“ и „Икономическа теория на правата на собственост“, приети съответно на Катедрен и Факултетен съвет, считам, че са налице всички формални основания да дам положителна оценка относно преподавателския опит и степента на подготвеност на кандидата за заемане на академичната длъжност по конкурса.

За дадената положителна оценка за качествата на кандидата д-р Беев в разглежданото направление, имам и лични основания, а това са впечатленията ми от работата му в специализирания семинар към катедра „Икономикс“ на УНСС, както и отзивите на колеги и обучавани студенти за качеството му на преподаване. Тази висока оценка е фиксирана и в атестационните оценки, при регулярното атестиране, на д-р Беев.

5. Обща характеристика на представените научни трудове/публикации

За участие в конкурса за заемане на академичната длъжност „доцент“ в УНСС, кандидатът д-р Беев е представил Списък (и екземпляри) от научноизследователски трудове, публикации и други научни и научно-приложни разработки, които не повтарят представените за придобиване на ОНС „доктор“, който включва два монографични труда, една студия, петнадесет статии и седем научни и научно-приложни

разработки (в т.ч. и учебни пособия). В Приложение към представената „Автобиография“ е наличен изчерпателен списък на публикациите му, обхващащ над 60 заглавия.

Основното доктринално направление в изследователската дейност на д-р Беев е в полето на „Теория на публичния избор“, респ. конституционните основи на икономическата теория и вземането на политически решения. Това е особено отчетливо в монографичните му изследвания – „Макроикономически функции на държавата в контекста на правните регулации“ (ИК-УНСС, 298 с., 2017) и „Икономическа конституция. Функционална и фактическа“ (ИК-УНСС, 300 с., 2017). Представената студия, както и останалите публикации, успешно интерпретират отделни аспекти в очертаното изследователско поле, като затвърждават извода направен по-горе. Наред с очертаното направление, са налични и тенденции за трайна изследователска насоченост към функционирането на пазарите, причините и последиците от държавното регулиране. В този смисъл те не се явяват доразвитие на доктриналните достижения, а са техен алтернативен прочит, който д-р Беев определя като „Теория за икономическата конституция“. Действително в монографията „Икономическа конституция. Функционална и фактическа“, д-р Беев успешно провежда дегенеративно проблемно отместване (по Лакатош) на "hard core" на "научната изследователска програма" на Бюканън, с което обосновава, и като възможност, и като необходимост, изграждането на нова теория за "конституцията като икономически документ", а именно „Теория за икономическата конституция“. В цитирания труд д-р Беев въвежда някои основни (според него) конституиращи елементи на такава теория:

От една страна, той въвежда редица понятия и дефиниции: „икономическа конституция“ (нова дефиниция); „функционална (икономическа) конституция“ (ново понятие и дефиниция); „фактическа (икономическа) конституция“ (ново понятие и дефиниция); „конституционно (икономическо) пространство“ (ново понятие и дефиниция). От друга страна, въведените понятия и дадените дефинитивни определения за тях са обвързани в единна система на взаимобулавяне. Така „икономическата конституция“ е определена в структурно и съдържателно отношение:

- В структурно отношение: "икономическата конституция" е единно организирана структура, в три йерархични нива, уреждаща обществените отношения на конституционно равнище.

- В съдържателно отношение: "икономическата конституция" е за-вършена система, обезпечаваща реализирането на конституционно

зададените характеристики на държавната организация: демократична, правова и социална държава; организирана е на три равнища, от конституционно уредени обществени отношения, които задават същностните характеристики (типа):

- на икономическата система ("системно" равнище);
- на възпроизводствения процес ("базово" равнище) и
- на вменените за изпълнение от държавата функции ("функционално" равнище).

На свой ред „функционалната конституция“ се проявява в икономически смисъл като ефект от действието на "операционализиращите" макроикономическите функции (на държавата) правни норми (или нормативни актове). За тях е определено, че представляват законодателни решения, т.е. те са кодифицирани на по-ниско йерархично равнище – спрямо установените правила, съставляващи "икономическата конституция" (в т.с.м.). казано иначе: "икономическата конституция" не би се проявила (т.е. ни би произвела ефект), без наличието на "операционализиращ" механизъм, който е дефиниран от д-р Беев като "функционална конституция".

Релацията "икономическа конституция – функционална конституция", определя стипулативно определеното "конституционно пространство" (constitutional space) – в двете негови "пространствени" измерения. Така "конституционното пространство" се задава с два вектора (т.е. то е дву-мерно):

- Първият е вектора на конституционно кодифицираните обществени (които винаги са и икономически) отношения.

- Втори е вектора на кодифицираните "операционализиращи" механизми, на по-нисък от конституционното, кодификационно равнище.

Така всяка точка от т.нар. „конституционно пространство“ представлява специфичен и характерен за всяка отделна държава „нормативен микс“, който по същество представлява "фактичката конституция" на тази страна.

В методологично (теоретично), но и в подчертано практическо (приложно) отношение, едно от достойнствата на труда, който трябва да се отбележи, е въвеждането на методика за оценка степента на завършеност на "икономическата конституция"; както и методиката на сравнителния анализ – по отделни държави. На основа на последното се откроява допълнителен обясняващ инструмент относно наличните различия в т.нар. "икономическо представяне" (economic performance) на отделните държави.

Всъщност в „Предговора“ на разглежданият труд – „Икономическа конституция. Функционална и фактическа“, д-р Беев е посочил, че този труд се явява логическо продължение на изследователските му търсения в полето на взаимовръзката "икономика–право". Като първи значим резултат в тази проблемна област д-р Беев определя дисертационния си труд: "Смесена стопанска система: квази-пазарен сектор" (УНСС, 218 с., 2011). По стечение на обстоятелствата съм бил рецензент на посочения труд, поради което мога да изразя становище по него. Така в този труд д-р Беев, изследва влиянието на правните регулации и в частност на закона за обществените поръчки (ЗОП, ДВ 28/2004, отм. 2016 със ЗОП, ДВ 13/2016) върху цялостния облик на стопанската система, като доказва тезата, че за всяка смесена стопанска система, в която има нормативно постановени правила за трансформиране на публични ресурси, имитиращи пазарен механизъм (какъвто е икономическият смисъл на ЗОП), автоматично я предефинират от дву- в три-секторна, като секторите са:

- "пазарен", определен чрез принципите на равенство на икономическите субекти, диспозитивен метод на уреждане на отношенията, еквивалентността на размяната и еднородността на субектите (частно-правни);

- "не-пазарен", определен чрез принципите на "власт и подчинение" (императивен метод на уреждане), разпределение (вместо "размяна") и чрез еднородността на субектите (публично-правни);

- "квази-пазарен", на който разнородните субекти (от „пазарния“ и от „не-пазарния“ сектори) влизат в "икономически" отношения.

Последните имат "квази-пазарен" характер (имитиращ пазарни отношения) – осъществява се размяна, но чрез административен подход, т.е. императивният метод на уреждане на отношенията, последователно е съчетан с диспозитивния. Полученият "правен микс" резултира в псевдопазарен характер на протичане реализацията на отношенията. Посоченото е определящо при обособяването на тези отношения в "квази (псевдо) пазарен" сектор.

Според д-р Беев, макроикономическата интерпретация на горното заключение има и друго измерение: ЗОП се явява нормативният ред "операционализиращ" трансмисионния механизъм на публичните разходи. С други думи: ЗОП е правния "инструмент", чрез който държавата осъществява една от макроикономическите си функции (т.нар. "стабилизираща" макроикономическа функция). Резонно това поставя ново предизвикателство пред д-р Беев, а именно: да се разкрият "правните технологии", по които се осъществяват останалите макроикономически функции на държавата: "алокативната" и "преразпределителната".

Изследователските усилия на д-р Беев в така очертаното направление резултат в монографичното му изследване „Макроикономически функции на държавата в контекста на правните регулации“. Идеята основа на изследването, произтича от наблюдението, че всяко действие на държавата е нормативно регламентирано. Факта, че държавата чрез дейността си в икономическата сфера, изпълнява макроикономически функции – налага извода, че тези функции се реализират по определен правен ред.

Така основната цел на изследването е да се установи дали макроикономическите функции се изпълняват (реализират) въз основа на съществуващи правни регулации, които са разписани именно с такава насоченост или обратното: съществуващите правни регулации по необходимост се ползват за реализиране на определена макроикономическа функция.

Обект на изследването са правните регулации (и въобще нормативния ред, задаващ определен стопански порядък) – от една страна и от друга страна – макроикономическите функции, изпълнявани от държавата; а предмета на изследване се формулира чрез нормативния контекст на макроикономическите функции на държавата.

В изследването са издигнати редица съществени хипотези, които са адекватно доказани и по същество представляват самостоятелни приноси, но си позволявам да не ги очертавам подробно, а да концентрирам вниманието към най-съществения извод от изследването, а именно относно необходимостта от практическото въвеждане на концепцията за „икономическа конституция“, сполучливо асоциирана с обобщението на Ойкен, че адекватен стопански порядък се поражда от адекватна стопанска (икономическа) конституция. Именно нейното по-пълно и системно изграждане е налице в основния труд на д-р Беев „Икономическа конституция. функционална и фактическа“.

6. Оценка на научните и научно-приложни приноси

Като най-съществен от научните приноси, които се идентифицират в трудовете на д-р Беев, представени в конкурсната процедура за заемане на академичната длъжност „доцент“ в УНСС, определям идентифицирането на нова изследователска ниша в икономическата доктрина, а именно необходимостта от последователно разработване и системно изграждане на една нова теория за конституцията като икономически документ, която д-р Беев нарича „Теория за икономическата конституция“. Безусловно това представлява оригинален принос в науката. Сам по себе си този принос е от такова естество, че е напълно достатъчен за успешното

представяне на кандидата в настоящия конкурс. Въпреки това считам, че специално внимание заслужават изводите му с приносен характер относно възможното (при определени предпоставки) проинфлационното действие на ЗОП; както и извеждането във формата на обективна закономерност (закон) тенденцията към нарастване на правните регулации, като производна на усложняващите се отношения, резултиращи в нови и нови форми на проявление на "поддържащата сфера" (по терминологията на Миркович); а също прокарването на ясна демаркационна линия между „конституционния икономикс“ и „конституционната политическа икономия“; както и самостоятелното извеждане на макроикономическите функции на държавата, които макар и едноименни с доктриналната постановка на Мъсгрейв, са обособени по критерий правомощия (т.е. „правото и задължението“) на държавата в икономическата сфера, произтичащи от нормативно постановление стопански порядък, а не като детерминирани от държавния бюджет. Този подход се оказва особено продуктивен, тъй като позволява извеждането и на друга основна макроикономическа функция на държавата – монетарната (наред с алокативната, стабилизиращата и пре-разпределителната).

Но най-съществения принос считам, че е разработването ключови елементи на концепцията за „икономическата конституция“. Това позволява на д-р Беев да постигне значими научно-приложни резултати, които представляват оригинален принос в науката. На основата на въведената концепция д-р Беев извършва анализ, резултиращ в оценка, относно завършеността на националната "икономическа конституция", според която наличния нормативен ред позволява осъществяването на макроикономическите функции на държавата, но липсата на концептуална съгласуваност между отделните законодателни решения, е в състояние да генерира (и генерира) нежелани вторични ефекти; и че това може да се избегне, чрез извеждането в практиката на концепцията за "Икономическа конституция".

7. Критични бележки и препоръки

За да има завършена теория – в лицето на претенцията за „Теория на икономическата конституция“, освен конститутивните характеристики: системност, дефиниционна област, понятиен и категориен апарат, въведени взаимовръзки (закономерности) и т.н., които д-р Беев добросъвестно е разработил, тя трябва да се отграничи по ясен и категоричен начин от съществуващите и възприети в доктрината обяснителни концепции и в частност – Теорията на общественния избор. В противен случай тя може да се разглежда само като теоретичен аспект на

последната (по подобие на конституционния икономикс). Очевидно усилията в тази насока е основното предизвикателство пред бъдещите изследвания на д-р Беев.

В по-общ план кандидатът трябва да положи усилия и в насока към задгранични специализации във водещи изследователски центрове в полето на основните му изследователски търсения, респ. да натрупа и публикации в утвърдени специализирани чуждоезикови научни издания.

8. Заключение

Познавам гл. ас. д-р Ивайло Беев вече петнадесет години като колега и приятел. Позволявам си да твърдя, че през цялото това време той изпъкваше с високата си теоретична подготовка и ясно изразения си афинитет към изследователска дейност. Бях рецензент на дисертацията му. От личните ми впечатления мога да кажа, че той е изграден професионалист, ерудиран преподавател и изследовател. За това допринасят и чисто личностните му качества на задълбоченост, прецизност, коректност и отговорност. Бих искал да отбележа и неговата креативност, отзивчивост към студентите и колегите и отчетливо проявени способности за работа в екип. Не на последно място трябва да се посочи и смелостта му да се изправя пред много сериозни предизвикателства в научноизследователската и преподавателската си работа.

От представените материали по конкурса става ясно, че пред нас е една много сериозна кандидатура на утвърден преподавател с доказан опит в учебно-преподавателската дейност и значителен актив от разработена учебно-методическа литература. В същото време става въпрос за изследовател със значими публикации и цитирания, който има несъмнени теоретико-емпирични и приложни приноси.

Въз основа на всичко това и с пълна убеденост препоръчвам на уважаемите членове на Научното жури да гласуват за избирането на гл.ас. д-р Ивайло Беев на академичната длъжност "доцент" в професионално направление 3.8. Икономика, научна специалност "Политическа икономия (микроикономика и макроикономика)" в УНСС.

21.11.2017 г.
гр. София

Рецензент: 
(проф. д.ик.н. Стати Статев)